

Birger Ekeberg 70 år.

Av en skald, eller skaldinna, som står Birger Ekeberg nära, minns jag orden: På tidens tysta vingar bort flyga våra år. Så är det. Åren gå, snabbt och omärkligt. Man har icke lätt att föreställa sig, att Birger Ekeberg, som står mitt uppe i en rastlös verksamhet — rak, smärt och full av liv — redan i år, den 10 augusti, skall fylla sjuttio år.

Det förefaller mig icke vara länge sedan jag satt i en av Stockholms högskolas banala föreläsningssalar och hörde Birger Ekeberg, då professor i civilrätt, föreläsa om godtrosvörvärv och sakrättsligt skydd och mycket annat som för den unge studenten

var nytt och märkvärdigt och icke i och för sig ägnat att väcka intresse. Men jag minns, fastän det är drygt trettio år sedan, hur intresset väcktes efter hand som föreläsaren fogade de skilda reglerna till en helhet, där det ena återverkar på det andra, och gav problemen en konkret och levande innebörd. Att till fullo uppskatta det skarpsinne och den juridiska takt som präglade framställningen förmådde väl icke vi studenter men så mycket mera klarheten och elegansen.

Senare i livet har jag varit lycklig nog att få mycket att göra med min ungdoms lärare. Ett tillfälle som fäst sig i minnet var den högtidlighet då Birger Ekeberg tillträdde det mest ansedda av domarämbetena i Sverige, presidentskapet i Svea hovrätt. Birger Ekeberg hade då för länge sedan lämnat professuren vid Stockholms högskola, varit justitieminister, justitieråd och senast ordförande i lagberedningen, den permanenta kommitté åt vilken viktiga lagstiftningsfrågor successivt anförtros. I hovrättens stora rum, smyckat med porträtt av presidenter alltsedan 1600-talet, under den blåa tronhimlen hälsade den nye presidenten skaran av hovrättens ledamöter och tjänstemän. Det tal han höll var välavvägt, avrundat, vältaligt som alltid, men det innehöll också något som nog gav uttryck åt vad talaren innerst kände som ledsatsen i livet. Efter att ha skildrat svårigheterna och mödorna, som följde med hans nya ställning, mynnade det nämligen ut i maximen: Res severa vera gaudia.

Undan svårigheterna och mödorna har Birger Ekeberg aldrig väjt. Uppdrag ha hopats på uppdrag. Han har aldrig ryggat tillbaka. Tvärtom har det tyckts som om han haft sin glädje i att bruka sina rika krafter. Dignitas har han uppnått, otium har han aldrig eftersträvat.

När Birger Ekeberg nådde pensionsåldern och därför, enligt en regel som må ha sitt berättigande för män med mindre krafter, måste avgå från presidentskapet, utnämndes han till riksmarskalk, vilket vill säga hovförvaltningens chef och en av rikets tre excellenser. Därmed äro dock icke de band lösta som ha knutit honom vid rättsvården. Bland hans många uppdrag kvarstå alltjämt sådana nyckelposter som ordförandeskapet i De nordiska juristmötenas svenska lokalstyrelse och i styrelsen för Svensk Juristtidning.

Ett uppdrag, som likaledes består och som väl i denna tidsskrift bör särskilt uppmärksammas, är ordförandeskapet i straffrättskommittén. När man år 1937, efter långvariga förberedelser, satte sig före att inom en nära framtid åstadkomma en revision

av strafflagens brottskatalog, tillsattes för ändamålet en kommitté, straffrättskommittén, med dåvarande presidenten Ekeberg såsom ordförande.

Birger Ekeberg hade då icke under sin långa och skiftande verksamhet särskilt ägnat sig åt straffrätt, om man fränser den korta tid då han 26-årig var t. f. professor i ämnet vid Uppsala universitet. Under denna tid hade han f. ö. fungerat såsom fakultetsopponent vid sin vän Folke Wetters doktorsdisputation över avhandlingen »Om trolöshet mod huvudman«. Som även professor Wetter ingick i kommittén, blev det där tillfälle för dem båda att återupptaga en trettio år gammal diskussion om några av de grundläggande frågorna rörande förmögenhetsbrotternas systematik.

Straffrättskommittén grep sig först an förmögenhetsbrotten såsom det parti av strafflagens speciella del där en revision syntes mest trängande. Det förslag kommittén avgav beträffande dessa brott ledde år 1942 till ny avfattning av de kapitel i strafflagen som handla om dem. Nästa etapp i revisionen avsåg kapitlen om brotten mot staten och allmänheten; de erhöilo sin nya lydelse 1948. Nu är straffrättskommittén sysselsatt med den tredje och sista etappen, avseende brotten mot person.

Det tillkommer icke mig, som tillhört straffrättskommittén under arbetet på de två första etapperna, att fälla något omdöme om vad som åstadkommits. En karakteristik är dock måhända tillåten.

Trots sina förtjänster motsvarade brottskatalogen i 1864 års strafflag icke de krav som böra ställas på en modern strafflag. Lagen hade icke nått fram till att anse brotten inom affärslivet, främst bedrägeri och förskingring, såsom förtjänta av straffrättsskipningens uppmärksamhet i lika mån som fattigmans brott, stölden ock rånet. Viktiga brottbegrepp voro icke klart fattade, än mindre klart beskrivna. I fråga om avfattningen nöjde sig lagen i många fall med vaga beskrivningar. De praktiskt och teoretiskt viktiga bestämmelserna om stöld, bedrägeri och förskingring innehöllo såsom definition på brotten icke stort mera än en hänvisning till språkbruket av karaktären: den som stjal skall straffas, den som bedrager skall straffas etc. Till detta kom vid dessa och andra brott kasuistiskt formade bestämmelser, som väl kunde ge viss ledning men också gävo upphov till tvivelsmål och ojämnheter.

Straffrättskommittén har försökt att forma bestämmelserna till ett system, lämpat efter vår tids behov av straffrättsligt

skydd, samt att forma brottsbeskrivningar som ge besked om vad det är meningen att straffa. Detta har kunnat ske genom en lagtext som är betydligt kortare än den tidigare, om än de särskilda brottsbeskrivningarna, mättade av innehåll som de äro, fordra en viss ansträngning av läsaren. Det har anmärkts, att brottsbeskrivningarna äro mer abstrakta än de tidigare, att de trots allt icke draga en skarp gräns kring det straffbara området samt att det förekommer brottsbeskrivningar som sträcka kriminaliseringen väl långt. Den första anmärkningen är svårfrånkomlig, om man önskar brottsrekvisiten angivna och ej blott underförstådda eller antydda genom exempel. Den andra bör ses mot bakgrunden av de äldre brottsbeskrivningarna och med beaktande av svårigheten att draga gränser i verklighetens kontinuitet. Vad den tredje anmärkningen beträffar synes erfarenheten åtminstone hittills icke ha bekräftat farhågorna för ett överdrivet straffällande.

Birger Ekeberg är en lysande ordförande. I förmåga att leda en överläggning, att samla synpunkter som framkomma under diskussionen, väga dem mot varandra och få diskussionen att utmynna i ett resultat har han väl näppeligen någon överman. Från mitt arbete i straffrättskommittén har jag ett starkt intryck av vad ordföranden betytt för verkets framgång. Diskussionerna voro livliga, meningarna bröto sig, uppslag korsade varandra. Långt ifrån att dämpa debattivern tog ordföranden del i diskussionen med en fördomsfrihet och en intellektuell rörlighet som kunde föra tanken på en student i en akademisk diskussionsklubb. Men samtidigt bevarade han ständigt i sikte det praktiska målet för överläggningen. Arbetet inriktades från början på att få till stånd en lagtext. Därigenom hindrades diskussionen från att förirra sig i onyttiga vidlyftigheter. Själva tvånget att fästa diskussionens resultat i en koncis form, en lagtext, låt vara en preliminär sådan som nästa gång fick på nytt upptagas till diskussion, tjänade som probersten, varigenom lösligheter och oklarheter röjdes. Mitt bland diskussionens vågor satt ordföranden själv med pennan i hand och gav form åt de uppslag som fördes fram under överläggningen. På ett effektivare och älskvärdare sätt kan knappast ordförandeskapet för en kommitté handhas, men icke heller på ett sätt som är mera krävande för ordföranden själv.

Kommittéssammanträdena voro täta och ansträngande. Man började i allmänhet vid tiotiden och åtskildes icke gärna förrän framåt sex. Men före sammanträdet hade ordföranden mycket

ofta arbetat i hovrätten, och det hände ofta att han begav sig dit, medan de övriga ledamöterna togo sig en välförtjänt lunchrast. Och under sammanträdena avbröts ordföranden av telefonen, som påkallade hans uppmärksamhet för en ström av ärenden, ofta brådskande, ofta viktiga och rörande de mest skilda angelägenheter. En vanlig människa skulle snart vara utsliten av en sådan arbetsbörda. Men kommittén kunde icke hos sin ordförande märka någon trötthet, icke ens någon irritation. Med oföränderlig älskvärdhet, glättighet, lätthet förde han arbetet vidare, liksom vore arbetet en förströelse och uthålligheten något självklart.

Det är givet, att en sådan man skall vinna uppskattning, ja tilldraga sig beundran. Må dessa rader i en kriminalvetenskaplig tidskrift vara en gård av hyllning och tacksamhet för de insatser som Birger Ekeberg gjort på det straffrättsliga området, ett av de många åt vilka han ägnat och ägnar en kraft och en skicklighet vida över vanliga mänskliga mått.

Ivar Strahl.

Rudolf Thieme in memoriam.

Den 8/3 1950 døde Rudolf Thieme.

For læsere af dette tidsskrift vil hans navn være kendt fra enkelte afhandlinger, mens vel kun en begrænset kreds af nordiske kriminalister har haft personlig kontakt med ham.

For os, der kendte ham, er det magtpåliggende at fremhæve, hvilket tab den kriminologiske forskning lider ved hans bortgang.

Thieme, der var født i Leipzig den 12/2 1899, var universitetsuddannet hovedsagelig i psykologi og beskæftigede sig i årene herefter dels med socialt arbejde, dels med universitetsarbejde og dels i fængselsgerningen. 1920—25 ledede han det sociale hjælpearbejde blandt studenter ved Leipzig universitet, 1925—27 var han psykologisk medarbejder ved statsfængslet Untermassfeld, Thüringen, og 1927—29 arbejdede han ved universitetet i Göttingen. Ved nazismens magtovertagelse i 1933 måtte han afbryde et allerede højt udviklet og betydningsfuldt arbejde med psykoterapeutisk behandling af kriminelle, idet han måtte forlade den af ham ledede anstalt, et overgangshjem for løsladte i Colditz, Sachsen, hvis rationelle system ikke harmonerede med det nye styres ideer.

I Danmark fristede han siden med beundringsværdig sindsro og